

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 159 / 2018 - 04

**TOPLUMSAL PAYLAŞIM AĞLARI VE DİJİTAL MEKÂNSAL AYRIŞMA:
SİBER GETTOLAR**

İsmail Burak MALKOÇ*

* malkocburak@gmail.com İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

ÖZET

Bu makale; kitle medyasındaki "kabileleşme" ile kentteki mekânsal ayrışma ve "gettolaşma"nın, bu ayrışmalara birer alternatif ve umut olarak ortaya çıkan siber uzamlar ve Facebook, Twitter, Instagram benzeri toplumsal paylaşım ağlarınca yeniden üretildiğini tartışmayı amaçlamıştır. Bu nedenle öncelikle kent ile toplumsal paylaşım ağları arasındaki benzerlik ortaya konmuş ve kent kuramlarının bu siber ortamlara uygulanabilirliği tartışılmıştır. Ardından kentin anonim ilişkilerden gettoya olan değişimine tarihsel bir bakışla değinilmiş ve internet ve toplumsal paylaşım ağlarının da paralel bir değişimden geçtikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak "siber getto"ların, kent gettolarından çok da farklı olmadıkları ve hatta kentin gettolaşmış ilişkilerinin siber uzamdaki birer yansımaları oldukları ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Toplumsal Paylaşım Ağları, Mekânsal Ayrışma, Getto, Kent Sosyolojisi

ABSTRACT

This article aims to discuss if "tribalization" in the mass media and urban spatial segregation or "ghettoisation" are reproduced by the cyber spaces and social networking sites as Facebook, Twitter, Instagram, which are emerged as alternatives and hope against these differentiations. For this purpose; firstly the similarities between city and social networking sites are presented and applicability of urban theories to these cyber spaces is discussed. Then, historical transformation of city from anonymous relations to ghetto is mentioned and similar historical transformation of social networking sites is tried to be explained. In conclusion; it is stated that "cyber ghettos" are not very different from urban ghettos, moreover they are formed as cyber reflections of urban ghettoised relations.

Keywords: Social Media, Social Networking Sites, Spatial Segregation, Ghetto, Urban Sociology

Giriş

20.yy. sonlarında hem kitle medyasında hem kentte yaşanan "kabileleşme", "cemaatleşme" ve "ayrışma", yani ortak alanların kaybolması problemine karşı umut olarak ortaya çıkan internet ve sosyal medya, bugün bu ayrışmaları yeniden üretmiş gibi görünüyor. Bu noktada ortaya çıkan bu yeni ayrışmanın anlaşılması adına şimdiye dek çoğunlukla medya bağlamında incelenen bu siber ortamların, sosyoloji ve özellikle kent sosyolojisi düşünceleriyle irdelenme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Metinde toplumsal paylaşım ağları ve kent ilişkisi üç biçimde ortaya konacaktır: Öncelikle toplumsal paylaşım ağlarının gündelik etkileşimlerin yaşandığı kent sahnesiyle benzerliklerine değinilecektir. Ardından bu siber ortamlara karşı bugünkü ilginin, kitle medyasındaki ama özellikle de kentteki mekânsal ayrışmanın, yani ortak alanlarının yitişinin bir sonucu olduğu iddia edilecektir. Son olarak kentin tarihsel bağlamda anonimlikten şahsiliğe ve cemiyetten cemaate/gettoya doğru değişiminin siber ortamlarda da benzer biçimde yaşandığını tartışmak bu ilişkiyi pekiştirecek ve siberin de gettolaştığı iddia edilecektir. Elbette gerek kitle medyası ve kent sahnesinde gerekse de siber uzamlarda meydana gelen değişimler toplumun tarihsel dönüşümüyle de son derece ilişkilidir; neticede toplumsal paylaşım ağları da toplumdan ayrı olmayan varlık sahalarıdır ve "Birkaç bireyin etkileşime girdiği yerde toplum vardır" (Simmel, 2009, s.47).

1. Toplumsal Paylaşım Ağları ve Kent Benzerliği

Toplumsal paylaşım ağları (buradan sonra TPA) bir yanlarıyla tek yönlü kitle iletişim araçlarına benzerler, fakat etkileşime olanak sağlayan yapılarıyla bundan çok daha fazlasıdır. Ancak internet 90'ların başında etkileşimli değildir. İnternetin ilk alt yapısı olan Web1.0 kullanıcıların içerik üretmelerine olanak vermez, web sunucularının ürettikleri içerikler ve bunları takip eden "tüketiciler"le ilgilidir. 90'ların sonunda geliştirilen Web2.0 alt yapısıysa kullanıcıların web sayfaları kurmalarına olanak sağlamış, onları "üretici" konumuna taşımış (Sütlüoğlu, 2014, s.25) ve internet kent etkileşimi benzeri etkileşimlere sahne olmaya başlamıştır. Birer Web2.0 uygulaması olan ve Facebook, Twitter, Instagram gibi örnekleri bulunan TPA; "Bireylerin sınırları belli bir sistem içerisinde açık veya yarı açık profiller oluşturmalarına izin veren, farklı kişilerle bağlantı paylaşımında bulunan kişilerin listesini, bu kişilerin bağlantılı olduğu diğer kişilerin listesini gösteren web tabanlı hizmetler" (Boyd ve Ellison, 2007, s.211) olarak tanımlanmaktadır. Tanımdaki "açık/yarı-açık profil",

"farklı/bağlantılı kişiler" ve "etkileşim/paylaşım" bağlamının kent düşünceleri bağlamında tartışılması benzerliği açıklayacaktır.

“Farklı kişiler” bağlamına değinilirse: İnternet ve TPA mekân, zamandan bağımsız biçimde tüm dünyanın kullanımına açıktır² ve dünyanın tüm farklılıklarını çeken oldukça "heterojen" uzamlardır. Kent de tüm tanımlarda "heterojenlik"le ilişkilendirilir; Simmel (2009) metropolü "Bu kadar farklı çıkarları olan ... insanın bir araya gelmesi" (s.320) ve Wirth (2002) kenti "çok sayıda türdeş olmayan insanı barındıran, ... yerleşim yeri" (s.81) olarak tanımlamıştır. Elbette büyük bir kente göçmek bir TPA'ya katılmaktan çok farklı bir süreçtir, ancak tıpkı kent gibi TPA da; McLuhan'ın (2011) kavramıyla homojen bir "Küresel Köy" olmaktan öte, oldukça heterojen bir "Küresel Kent"tir. TPA hesabı açan, bu siber kente yerleşen kullanıcı bu küresel kentin; siber caddelerinde gezerken kendisinden farklı birçok kullanıcıyla karşılaşmakta, siber meydanlarında politik gösterilere veya politika dışı şenliklere rastlamakta ve kentin en nüfuzlusundan en sıradanına her yerleşimciyle etkileşebilmektedir.

“Etkileşim/paylaşım” bağlamına değinilirse; TPA gerçek günlük yaşamı taklit etmektedir (Çomu ve Halaiqa, 2015, s.30) ve bu siber günlük “sahne” de kent sahnesi gibi “görünme”yi gerektirir. Sennett (2013) için kent aktörlerin maskeler takarak rol eyledikleri bir sahnedir, "Sahne ve sokak arasında mantıksal bir ilişki vardır" (s.62). Doğrudan kent demese de "günlük hayat" diyerek kent etkileşimlerine atıf yapan ve onu "sahne" olarak düşünen Goffman (2014, ss.33-112) da; "vitrin"i, etkileşim için tasarlanmış bir mekân/beden ve "sahne arkası"nıysa uygun kostüm ve maskelerin seçileceği bir arka alan olarak kavrar. Yani kent farklılıkların belli maskelerle göründükleri/etkileştikleri bir sahnedir. Her TPA da bir profil sayfasına sahiptir ve kullanıcılar profillerini kimliklerini işaret eden görsel ve metinler ile tasarlarlar, tıpkı Goffman'ın vitrin anlatımları gibi. Nasıl ki kişi kentin sokaklarında görünürken üzerinde taşıdığı kıyafet, takı ve diğer sembollerce temsil ediliyorsa; TPA'nın siber sokaklarında gezinirken de onu temsil eden profil sayfasıyla görünmektedir. Sahne ve siber sokak arasında da ilişki vardır ve bugün TPA etkileşimin önemli sahnelerinden biridir³.

² İnternetin herkese açıklığı tartışmalıdır; ancak Türkiye'nin internet erişim oranı % 80.7'dir ve bu oran birçok ülkenin üzerindedir. (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2017", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862> Erişim: 15.01.2018).

³ Türkiye'de TPA'nın kullanıcıların günde en az 5 saatini aldığı düşünülürse; siber etkileşimler günlük kent etkileşimlerine yakın bir yoğunluğa ulaşmıştır. (IPSOS, "Türkiye'de İnternet Kullanımı %48'e Ulaştı...", <https://www.ipsos.com/tr-tr/turkiyede-internet-kullanimi-48e-ulasti-mobil-yukselisine-devam-ediyor> Erişim: 21.01.2018).

Kent etkileşimlerde farkların öne çıkarılması veya geride bırakılması tartışması da “açık/yarı-açık profil” bağlamını açıklayacaktır. Simmel (2009) "her türlü kişisel hayatı safdışı bırakan" (s.327) metropolün "her şeyi aynı yavan ve gri tonda gören" (s.321) bir bezgin yarattığını ve buna tepki olarak bireysel farklarını öne çıkararak bir tür insan doğduğunu söyler (s.328). Wirth (2002) de kentin "tekdüzelikten, hep aynı işi yapmaktan" (s.87) dolayı bunaltan ortamının "şizoid" bir kişiliğe yol açacağını belirtmiştir (s.83). İki düşünür de modern kentin anonimliğini eleştirirken farkların öne çıkarılmasını önerir gibidir. Sennett (2013) ise bireysel özelliklerin toplumsal maskelerle saklanması gerektiğini söyler, maskenin amacı kandırmak değil köprü kurmaktır ve "Bu köprü, insanlara kişisel olmayan bir zeminde sosyalleşebilme araçlarını" (s.96) sağlar. Yani Sennett kentin kimlikler etrafında bölünmüşlüğü eleştirirken yeniden anonimleşmeyi önerir. TPA profillerinin anonim oluş veya olmayışlarına dair tartışmalar bu bağlamda düşünülebilir.

“Bağlantılı kişiler” bağlamı da açılırsa; TPA oldukça heterojen bir "Küresel Kent"e benzer ancak hiçbir kent tamamen heterojen değildir, hatta semt ve mahalleleri oldukça "homojen"dir. Alver'in (2007) tanımlarıyla semtler "yekpare bir kültürün cisimleştiği mekânlar"dır (s.57), mahalle "ortak kültüre sahip bir cemaat yaşamını ifade etmektedir" (s.58). Mayol'a göre mahalle "ikamet edeni kendinden önce de varolan bir toplumsal işaretler ağına sokar" (De Certeau vd., 2015, s.34). Mahalle uygunluktur, uygunluk hem algılama biçimi hem de baskıcı bir araçtır ve belli "toplumsal hazır giyim"lere ihtiyaç duyar (ss.41-42). Yani mahalle homojen olan, yakın kişilerden oluşan ve normları çerçevesinde kişiyi inşa eden bir yapıdır. TPA bağlamında Boyd ve Ellison'ın (2007) tanımıyla "siber mahalle" bağlantılı olunan kişilerin listesidir. Kullanıcılar TPA ağlarını rastgele biçimde oluşturmazlar, yani başta ağa dâhil edilen kişiler "yabancılar değil ... çevrimdışı hayattan tanınan kişilerdir" (s.211), aile ve yakın arkadaşlardır ve mevcut “toplumsal hazır giyimler”i siber uzama taşırlar. Elbette kent ve siber uzam farklıdır; ancak TPA çalışmalarının en azından etkileşimler, ayrışma, uygunluk ve cemaatleşme bağlamlarında kent sosyolojisi tecrübesini referans alabilecekleri açıktır. Bu benzerlikler ortaya konduktan sonra tartışma "siber mahalle"lerin "siber getto"lara dönüşümünün izini sürmek amacıyla kentin “gönüllü getto”laşmasına değinecektir.

2. Kentte Kimlik İfşası, Mekânsal Ayrışma ve Gettolaşma

20.yy. ortalarında kentler farklı etnik, ekonomik sınıflardan göçler almış ve "Gelir, etnik ve ırksal özellikler, toplumsal statü, gelenekler, alışkanlıklar, zevkler, tercihler ... kentsel

nüfusun farklı yerleşim yerlerine dağıtılmasında" (Wirth, 2002, s.94) önemli hâle gelmiştir. Bununla beraber dönemde heterojenlik ve farklılık "özgürleştirici" güçler olarak ortaya çıkacak (Harvey, 1997, s.21) ve kent de anonimliğini kaybederek kimlik ifşalarına maruz kalacaktır. Sennett (2013) "kimlik ifşası"nın izine 19.yy. kentinde rastlar; seri üretim nesnelerin tektipleşmesi ve belli sınıfların belli nesnelere edinebilir oluşu benlikleri öne çıkararak rol eylemeyi gereksizleştirmiştir. "İmgeler tekrenkleştikçe, giyinenin kişiliğinin göstergeleri olarak daha da ciddiye alındılar" (s.218) demektedir, bir zamanlar "anti-simgesel" olan kent kimlikleri sembollerinin işgaline uğramıştır. Sennett, mahrem olanın sunulduğu bağlamında bu toplumu "mahrem toplum" olarak tanımlar (ss.414-419) ve durumun izini kişinin kapitalist sistemce yabancılaştırıldığı ve sokakların yabancı kalabalığına boğulduğu 20.yy. kentinde sürmeye devam eder (s.378). Kişi yabancılaşma problemini aşmak için "yerelleşme" ve "mahremleşme" yolunu seçecektir. Yerelleşme yeniden cemaatleşmedir. "Modern cemaat, ölü, düşmanca bir dünyada kardeşlik kurmayı içerir gibi görünmektedir ama aslında ... kardeş katli deneyimidir" (s.380). Bauman (2017a) da geç modern kenti "evrensel yabancılaşma dünyası" (s.75) olarak tarif eder ve kişi yabancılaşma arasında cemaatin güvenliğine ihtiyaç duyar (Bauman, 2017b, s.53). Sonuçta 20.yy. ortalarında insanlar yabancılarla değil kendilerinden olan ve bunu ifşa edenlerle etkileşmeyi ve hatta onlarla bir arada yaşamayı yabancılarla yaşamaya tercih eder olmuştur.

Ancak Harvey (2002) "Mekânsal farklılaşma, ... kapitalist üretim sürecinden doğan güçlerce üretilir ve kendiliğinden yeğlemelerin ürünü olarak yorumlanmamalıdır" (s.169) der. Önceden alt ekonomik sınıfların veya göçmenlerin yerleştiği kent merkezleri sermaye üretimi merkezleri hâline getirilmiş ve bu sınıflar kentin dışlarında tecrit edilmeye başlamışlardır (Alver, 2007, ss.24-38). Getto düşüncesi de buradan gelir. "Getto öncelikle göç süreciyle birlikte oluşturulan mekânlar"dır (s.67) ve göçmenler kendi benzerleri arasında yaşamaya mahkûm edilmiştir. Bauman (2017b) "kapatma" kavramına da değinir; "Bir getto, mekânsal sınırlanma ile sosyal kapanmayı birleştirir" (s.123). 20.yy.'ın sonunda kentsel ayrışmanın seyri değişecektir; dönemde "mekân, ... farklı yaşam tarzlarının ... mantığına göre örgütlenmiş sembolik bir sistem olarak kendini oluşturur" (Alver, 2007, s.20) ve kimlikleri işaret etmek amacıyla kullanılmaya başlar. Böylece getto "gönüllü"leşir; "Suç, kalabalık, terör, güvensizlik ... mekânsal ayrışmanın ... şart olduğunu gösterir" (s.105) ve kentin orta-üst sınıfları güvensizlikten kaçarak kendilerini "siteler"e kapatır, elbette kimlikleri doğrultusunda.

Alver'in "zengin getto"su (s.68) olarak tanımladığı bu yeni kapanmaya Bauman (2017b) "dışarıdakinin içeri girmesine engel olmayı amaçlayan" "gönüllü getto"lar (ss.123-124) der.

Gönülsüz veya gönüllü "getto, katı biçimde dışlama ... ve türdeş olma durumunu yansıtmaktadır" (Alver, 2007, s.69). Getto kapanmadır ve "savunma, kapanma artık bir anlamda kent içi farklılaşmalara karşı gerçekleştirilmeye başlamıştır" (s.51). Getto "ortak yaşamı müzakere etmek yerine ayırmak"tır (Bauman, 2017b, s.122). Getto yerelleşmedir, "ötekilerin olmaması" demektir, "Cemaate ait olmayanların temizlenmesi cemaatin işidir artık. ... Ortak çıkarların gözetilmesi ortak bir kimlik arayışı içinde tahrip edilir" (Sennett, 2013, s.336); cemaatin "yıkıcılığı" da buradadır. "Toplumsal mekânın savunulması, ... ötekilerin bu haklarının sınırlanması ... mücadelesine gelip dayanır" (Bauman, 2011, s.193). Gettoda toplumsal maskeler değil cemaat maskeleri önemlidir "herkesin yüzü bu ortak yüzde tanınacaksa, maske katı ve durağan olmalıdır" (Sennett, 2013, s.324) ve "Kim olduğunuzu ilan etmek size benzemeyen ötekilerle ilişkileri düzenlemekten daha büyük önem kazanır" (s.325). Hepsinden önemlisi salt mekânla ilişkili gibi görünen getto; "sadece ... bir mekânsal organizasyona değil belli bir toplumsal gruba, cemaate ve hayat tarzına da işaret etmektedir" (Alver, 2007, s.67). Dönemde bir diğer gettolaşma ise medyada yaşanmıştır; Morley ve Robbins (2011) "yerel mikrokültürlerin ... yerel kablolu televizyonlarda bir arada mevcut" olmasını eleştirmiş "Gelecek ... 'kültürel kabileciliğin' hâkim olduğu elektronik küresel bir köyden mi ibaret olmak zorundadır" (s.56) diye sormuştur.

3. Toplumsal Paylaşım Ağlarında Anonimliğin Yitimi ve Siber Gettolar

90'lı yıllarda hem kitle medyası kimlikler ekseninde bölünmüş ve farklılıklar ötekileri görmez olmuş hem de kentin ortak alanları giderek azalmış ve farklılıklar kendi mahallelerinden çık(a)mayarak yalnızca kendi gibilerle etkileşmeye başlamışlardır. Bu "ortak alansızlık"ta internet ve sosyal medya bir umut olarak ortaya çıkmış ve kişinin "güvenlik" ihtiyacı duymayacağı bu ortamlarda gettosunun "uygunluk" maskesinden sıyrılabileceği ve internetin "toplumsal etkileşimin mekânsal ve zamansal sınırlılıkları yıkıp, daha katılımcı bir yaşam imkanı" (Timisi, 2015, s.8) doğurabileceği iddia edilmiştir.

Elbette bu umut, internet ve sosyal medyanın ilk zamanlarındaki, kimliğin onu oluşturan cinsiyet, deri rengi gibi biyolojik yanlarından sıyrılıp dil çerçevesinde inşa edilebildiği (Timisi, 2005, ss.97-103) anonim ortamıyla ilişkilidir. Sennett'in "toplumsal maske"

anlatımına benzer bu anonimlik, gündelik etkileşimlerde eşitsizlik yaratan biyolojik "damga"ları ve toplumsal statü farklarını gizleyebildiğinden, "Büyük Eşitleyici" kavramı eşliğinde herkesin eşit olduğu bir alan yaratma potansiyeliyle olumlu bulunmuştur (Bozkurt ve Baştürk, 2016, s.412). 2000'li yıllardaysa TPA ile anonimlik bir norm olmaktan çıkıp marjinal bir tercih olacak ve anonim kullanıcılar Bauman'ın "yabancı"ları gibi algılanacaklardır. TPA'da insanlar kimliklerini apaçık ortaya sermek isteyeceklerdir, bu ortamlar "kullanıcıları kendi fotoğraflarını yüklemeleri için teşvik etmektedirler" (Boyd ve Ellison, 2007, s.211). Yani TPA kentinin yerleşimcileri Sennett'in geç modern kent anlatılarında olduğu gibi toplumsal maskelerini bırakmış ve kimliklerini ifşaya başlamışlardır. Kimlik maskeleri, cemaat maskelerini getirir, kimliğin siber uzama taşınması cemaat içinde yaşanan tüm tecrübeleri de bu uzama taşır.

Ancak "sanal cemaat" anlatısı da başta, tıpkı anonim kimlik anlatısı gibi toplumsal bağlamından kopuk bir cemaat tahayyül eder. Rheingold'un (1993) tanımıyla "Sanal cemaatler; herkese açık konuşmaları sürdürebilecek ve ilişki ağları oluşturmaya yetecek kadar insanın oluşturduğu toplumsal bir araya gelişlerdir" (s.7). Tanım yalnızca internette bir araya gelen bir gruptan bahseder gibidir. Bu cemaatlere gerçek dünyadaki eşitsizlikler taşınmaz, katılım zorunluluk değil seçimdir (Timisi, 2005, s.101). Ancak TPA bunu da değiştirecek, gerçek kimlikleri gerçek cemaatler takip edecektir. Bunun iki sebebi sıralanabilir: İlki bu ortamların mimarileridir; Boyd ve Ellison'ın (2007) belirttiği üzere "Toplumsal paylaşım ağları ... kullanıcılara toplumsal ağlarını gösterme olanağı" (s.211) sağlar, yani TPA'nın temel amaçlarından biri kişinin arkadaşlarını, cemaatinin kimlerden oluştuğunu görünür kılmasıdır. İkinci sebep "güvenlik ihtiyacı"dır, ki bu gönüllü kent gettolaşmasının da sebebidir. Kentin orta-üst sınıflarının suçtan, kalabalıktan kaçıp benzerlerinin yanına kapanmaları gibi, TPA kentinin sakinleri de "daha saldırıya açık bir teknolojiye bağımlı hale" geldikleri ve bundan korktukları için, "güvenli, sadece kendi seçecekleri sosyal çevreyle iletişim kurmayı tercih edecekler"dir (Van Dijk, 2016, s.15).

Çevrimdışındaki cemaatlerin siber yansımaları çok daha sabittir. TPA ile görünür kılınan çevre çevrimdışından tanınan kişileri içerir. Yani TPA ile günlük hayattaki "gerçek" çevreler, cemaatler siber uzama taşınmaya başlamış ve anonim yabancılardan uzaklaşmıştır. Zaten kent de kimlikler çerçevesinde ayrılmış, gettolaşmıştır, yani siber uzama taşınan cemaat zaten önceden ayrılmış bir cemaatin yansımasıdır. Zhao bu sabitliği açıklamak için "Demir Atılmış İlişkiler" kavramını ortaya atmış ve çevrimiçinde tanışılıp ağa dâhil edilen kişilere de

çevrimdışında tanınıyormuş gibi davranıldığını belirtmiştir. Ağa dâhil edilen yabancı aslında "yabancı" değildir, gerçek kimliğini/cemaatini profil sayfasından ifşa etmektedir ve o ağa/cemaate uygun bir kimliğe sahip değilse zaten hiç dâhil edilmeyecektir; ağa bir defa eklenebilir, norm kendini dayatır. Mekân gibi ağ da kimliği işaret eder. Sonuçta kişiler "demir atılmış" ilişkilerde "toplumsal normları dikkate alırlar ve buna uygun kimlikler üretmeyi tercih ederler" (Toprak vd., 2014, s.104). Bu "siber mahalle"ler çevrimdışındaki normları çevrimiçinde yeniden üretirler ve sabitleştirirler. "Siber getto" fikri de buradan gelir. Gettonun "dışlama ve türdeş olma durumunu yansıttığı" düşünülürse bu ağlar, hem gerçekte var olan gettoların yansımasıdır hem de çoğunlukla yalnızca "uygun" kullanıcıların katılımıyla genişlemektedirler.

Sonuç ve Değerlendirme

TPA farklılıklara açıklık, etkileşimlere sahne olma, kimliğin sergilenmesi/gizlenmesi ve tanıdıklardan oluşan ağlar bağlamlarıyla tartışmanın ilk bölümünde detaylıca ortaya konduğu üzere hem herkese açık heterojen meydanlar hem de homojen mahalleler bağlamında kente benzemektedir. Dahası Türkiye'de günlük vaktin anlamlı bir kısmını alan bu siber kentler, günlük etkileşimlerin yerini almaktadır. Bu siber ortamlara karşı bugünkü ilgi kitle medyası ve kentteki ayrışmayla yani gerçek ortak alanların yitişiyile ilişkili görünmektedir. 20.yy.'ın ortalarında farklılık ve kimliklerin öne çıkışına, kimlik ifşasının önemli hâle gelişine, medya ve kentin de bu kimlikler ekseninde ayrışmaya başlamasına ve 20.yy.'ın sonlarında kentlerin, orta sınıfların kendilerini güvenlik ihtiyacıyla kimlikleri doğrultusunda mekânsal ayrıştırışına, kendilerine benzeyenlerin ve bunu ifşa edenlerin yanına kapatışına sahne olduğuna tartışmanın ikinci bölümünde değinilmiştir. İşte internet ve sosyal medya başta tüm bu ayrışmalara karşı bir umut olarak görülmüş ilgiyle karşılanmıştır.

Son bölümde değinildiği üzere bu ayrışma medya ve mekânın ardından internete de sıçramıştır. Kentin tarihsel süreçte anonimlikten şahsiliğe doğru dönüşümü siber ortamlarda da benzer bir seyir izlemiştir. TPA ile internet anonimliğini kaybetmiş ifşa edilen kimliklerin alanı olmuştur. Siber kent yerleşimcileri kentlerdeki gibi güvenlik aramaya, kendilerinden olduklarını ifşa edenlerin ağlarına yerleşmeye başlamışlardır. Medyada ötekileri görmeyen, kentte onları görse dahi etkileş(e)meyen insan dijitalde de ayrışarak TPA'da zaten ayrıştığı mekândan benzerlerinin arasına, *siber gettolara* sıkışmıştır. Siber getto da kapanmadır, farklılıkların temizlenmesi burada da esas amaçtır. Mekânın savunulması siber uzamın savunulmasına dönüşmüştür. Siber gettoda da toplumsal maskeler değil cemaat maskeleri önemlidir; herkes *ortak bir yüzde* tanınacaksa profil sayfaları katı, durağan olmalıdır. TPA'daki tüm bu kimlik ifşası, salt kendi cemaatinden olanla etkileşme, onların ağında var olma ve ötekileri ağ dışında tutma isteği hem bu siber gettoları daha içe kapalı hem de toplumdaki var olan ayrışmayı daha aşılmaz kılmaktadır. Bu son ortak alan umudu var olan ender ortak alanları da tüketmiş gibidir. Öte yandan kimliklerini, "kimlerden" olduklarını ifşa etmeyen ve çevrimiçini çevrimdışındaki "getto"lardan kaçış olarak gören az sayıdaki TPA kullanıcısı çerçevesinde, bir ortak alan umudu olduğu söylenebilir. Ayrıca siber uzamların ve buradaki ayrışmaların anlaşılması için kent sosyolojisi tecrübesinin faydalı ve gerekli olduğu görülmektedir, zira bu yeni medya türü, toplumun salt izlediği değil bizzat içinde var olduğu, etkileştiği bir ortam yaratmıştır.

Kaynakça

- Alver, K. (2007). *Siteril hayatlar kentte mekânsal ayrışma ve güvenli siteler*. Ankara: Hece Yayınları.
- Bauman, Z. (2011). *Postmodern etik* (2. Baskı). A. Türker (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2017a). *Sosyolojik düşünmek* (14. Baskı). A. Yılmaz (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2017b). *Cemaatler güvenli olmayan bir dünyada güvenlik arayışı* (2. Baskı). N. Soysal (Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Boyd, D. M. ve Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Bozkurt, V. ve Baştürk, Ş. (2016). Bilgi toplumu ve Türkiye. M. Zencirkıran, (Ed.), *Dünden bugüne Türkiye'nin toplumsal yapısı içinde* (s. 407-421). Bursa: Dora Basım Yayın.
- DeCertau, M., Giard, L., ve Mayol, P. (2015). *Gündelik hayatın keşfi II konut, mutfak işleri* (2. Baskı). (Ç. Eroğlu ve E. Araçay, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Goffman, E. (2014). *Günlük yaşamda benliğin sunumu* (3. Baskı). B. Cezar (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu kültürel değişimin kökenleri*. S. Savran (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2002). Sınıfsal yapı ve mekânsal farklılaşma kuramı. A. Alkan ve B. Duru (Ed.) *20. yüzyıl kenti içinde* (s.142-172). Ankara: İmge Yayınevi.
- McLuhan, M. ve Powers, B. R. (2001). *Global köy 21. yüzyılda yeryüzü yaşamında ve medyada meydana gelecek dönüşümler*. B. Ö. Düzgören (Çev.). İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Morley, D. ve Robins, K. (2011). *Kimlik mekânları küresel medya, elektronik ortamlar ve kültürel sınırlar* (2. Baskı). E. Zeybekoğlu (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rheingold, H. (1993). *The virtual community: Homestanding on the electronic frontier*. Erişim <http://www.rheingold.com/vc/book/>
- Sennett, R. (2013). *Kamusal insanın çöküşü* (4. Baskı). S. Durak ve A. Yılmaz (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Simmel, G. (2009). *Bireysellik ve kültür*. T. Birkan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sütlüoğlu, N. (2014). *Sosyal paylaşım ağlarından gençlerin sosyalleşme ve kimlik inşası süreçleri: Facebook örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekişehir.
- Timisi, N. (2005). Sanallığın gerçekliği internetin kimlik ve topluluk alanlarına girişi. M. Binark ve B. Kılıçbay, (Ed.) *İnternet, toplum, kültür içinde* (s. 89-106). Ankara: Epos

Yayınları.

Timisi, N. (2015). Önsöz. S. E. Karakulakoğlu ve Ö. Uğurlu, (Ed.) *İletişim çalışmalarında dijital yaklaşımlar Twitter içinde* (s. 7-12). Ankara: Heretik Basın Yayın.

Toprak, A., Yıldırım, A., Aygöl, E., Binark, M., Börekçi, S., Çomu, T. (2014). *Toplumsal paylaşım ağı Facebook: "görülüyorum öyleyse varım!"* (2. Baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Van Dijk, J. (2016). *Ağ toplumu* (3. Baskı). Ö. Sakin (Çev.). İstanbul: Kafka, Epsilon Yayıncılık.

Wirth, L. (2002). Bir yaşam biçimi olarak kentleşme. A. Alkan ve B. Duru (Ed.) *20. yüzyıl kenti içinde* (s. 77-106). Ankara: İmge Yayınevi.